

Vysoká škola obchodní v Praze.
Ústav soukromé ekonomiky obchodní a průmyslové I.

SBÍRKA PŘEDNÁŠEK

pořádaných

ČESKOU NÁRODOHOSPODÁŘSKOU SPOLEČNOSTÍ

v období 1925—26.

X.

MEZINÁRODNÍ VÝZNAM OBCHODU DŘÍVÍM, LESNÍHO HOSPODÁŘSTVÍ A DŘEVAŘSKÉHO PRŮMYSLU V REP. ČESKOSLOVENSKÉ.

Přednesl

Doc. Ing. ALOIS KUBÍČE,

lesní ředitel v Adamově,

ve schůzi společnosti pořádané

dne 12. dubna 1926

v Praze.

Krámská cena Kč 5.—.

Vysoká škola obchodní v Praze.
Ústav soukromé ekonomiky obchodní a průmyslové I.

V PRAZE 1926.

Nákladem České národohospodářské společnosti

Tiskem Dr. Ed. Grégra a syna.

ČESKÁ SPOLEČNOST NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ

pořádala řadu přednášek v Praze i na venkově (Plzeň), z nichž
vydány byly tiskem v období 1921/22:

- I. Dr. JOSEF FORT: O dvou základních složkách,
socialisaci a valutě, soudobého problému hospo-
dářského (Rozebráno) Kč 2—
- II. Dr. KAREL ALTMANN: Jak se tvoří kursy devis?
(Rozebráno) Kč 4—
- III. Dr. BOHUMÍR HANOSEK: Nové cesty českoslo-
venské statistiky zahraničního obchodu (Rozebr.) Kč 2—
- IV. Dr. ALOIS RAŠÍN: Inflace a deflace . (Rozebráno) Kč 2—
- V. Dr. RUDOLF HOTOWETZ: Úkoly naší politiky ho-
spodářské, zejména obchodní a valutární (Rozebr.) Kč 2—
- VI. Dr. KAREL RŮŽIČKA: Textilní průmysl Českoslo-
venské republiky v době poválečné Kč 2—
- VII. JUDr. JOSEF RYBA: O cenových indexech (Rozeb.) Kč 2—
- VIII. OTAKAR E. KROFTA: O průmyslu pivovarském
v republice československé (Rozebráno) Kč 2—
- IX. JUDr. Ing. JOSEF PETERS: Naše uhelné hospo-
dářství (Rozebráno) Kč 2—
- X. Dr. JOSEF FORT: O desateru valutových příkázá-
ní. (I. a II. vyd. rozebráno) Kč 10—

V období 1922/23:

- I. Dr. JOSEF GRUBER: Prof. Dr. Cyril Horáček (Roz.) Kč 2—
- II. JUDr. ARNOŠT MÁDL: O železničním tarifnictví
v republice československé (Rozebráno) Kč 5—
- III. Dr. FR. SCHWARZ: Přetížení průmyslu přímými
daněmi a zvláště obecními přírážkami Kč 2—
- IV. Dr. KAREL ALTMANN: O vyrovnávání meziná-
rodních platů (Rozebráno) Kč 4—
- V. Dr. VLADIMÍR VALNÍČEK: Reforma přímých
daní Kč 3—
- VI. JUDr. VÁCLAV SCHUSTER: Z poválečného vý-
voje naší obchodní politiky Kč 3—
- VII. Prof. Dr. JOSEF PAZOUREK: Rozbor závěr. účtu
státního hospodářství v roce 1919 Kč 2—
- VIII. Dr. Ing. A. PARMA: Základní složky horního ho-
spodářství Kč 2—
- IX. Dr. J. CHYLÍK: O čsl. průmyslu sladařském . . Kč 2—
- X. Dr. A. BOHÁČ: Hospodářské a sociální poměry
obyvatelstva Čsl. republiky Kč 5—

Pokračování viz na předposlední straně.

Vysoká škola obchodní v Praze.

Ústav soukromé ekonomiky obchodní a průmyslové I.

Význam dřevní produkce je národohospodářsky velmi důležitý, a přece ještě dnes je u nás dříví nedoceněnou, plně nevyužitou surovinou, jež byla by s to podstatně přispěti ke zvýšení hospodářského blahobytu v celém státě. K tomu je třeba, abychom v lesním hospodářství, dřevařském průmyslu i obchodu vytýčili velkorysé pevné hospodářské programy, vybudované plánovitě na požadavcích zvýšené výnosnosti, výrobnosti a na šetrném racionelním zužitkování dřevní produkce s důsledným vylučováním všech ztrát, plýtvání a ne-hospodárného užití.

Proto je vybudování pomocné služby statistické a informační i v lesním hospodářství, dřevařském průmyslu a obchodu podstatnou podmínkou pokroku. Spolehlivá, společná orientace, informace, objektivní statistika umožňují srovnávání, jímž lze pak měřiti a usměrňovati pokrok hospodářský, správní i komerční a přímo pracovati ku zvelebení lesů a zhospodárnění výroby dřeva na podkladě zásad obchodního vedení.

Národohospodářský význam každoroční produkce dříví a řeziva ujasní nejlépe statistická data:

Lesy zaujímají třetinu plochy našeho státu a produkují ročně asi 16 milionů m³ dříví v ceně 1,5—2 miliardy Kč. Domácí dřevařský průmysl zpracuje 6—7 milionů m³ kulatiny na řezivo, čímž zvýší se cena suroviny o miliardu Kč. Celková roční produkce dříví a řeziva reprezentuje pak hodnotu 2,5—3 miliardy Kč. Ročně vyveze se dříví 5—6 milionů m³ v úhrnné ceně více než jedné miliardy Kč.

Tak na př. v letech 1924 a 1925 vyvezlo se:

Tabulka I.

Druh dříví	Množství v q		Cena v 1000 Kč		Průměr. cena v Kč za 1 q	
	1924	1925	1924	1925	1924	1925
Kulatina	10,956.409	10,959.862	281.611	310.710	25.7	29.7
Řezivo	6,199.331	4,973.330	365.214	297.319	58.9	59.8
Brusné	10,285.187	10,759.773	231.187	287.367	22.5	27.9
Dříví	7,231.138	3,154.886	161.882	77.080	22.4	24.4
Palivové	3,987.065	4,388.140	47.368	54.490	11.9	12.4
Pražce	910.256	476.541	32.424	17.002	35.6	35.7
Tesané	300.310	308.049	10.196	11.730	33.6	38.0
Surovina	59.693	62.549	5.632	6.301	94.3	100.7
Dřevěné uhlí	291.305	424.714	10.886	18.394	37.3	43.5
Celkem	40,220.694	35,507.844	1,146.400	1,080.393	28.5	30.5

V uvedených cenách jeví se nepříznivý vliv mniškové kalamity, který zasahuje až do roku 1925. Přes to však, že v tomto roce vývoz dřeva poklesl téměř o milion m³, hodnota vývozu snížila se pouze o 66 milionů Kč. Musí býti naší snahou, abychom zvýšenými cenami pokud možno zabránili dalšímu poklesu vývozní hodnoty dříví.

Tyto miliardové hodnoty nejlépe dokumentují národohospodářský význam výhodného zpeněžení roční úrody dřeva, které v první řadě nutně potřebuje prozíravé obchodní zdatnosti všech lesních hospodářů. Mimo to vyžaduje výhodné zpeněžení racionální těžbu a drahovány, t. j. pokud možno nejvyšší výrobu a zužitkování celkové dřevní hmoty na užitkové dříví a řezivo.

Proto snaží se každý ekonomicky pracující lesní a dřevařský podnik, aby pokud jen možno zvýšil procento, t. j. výtěž užitkového dříví i řeziva. Jest to v zájmu nejen majitelů lesů a dřevařských závodů, ale především v národohospodářském zájmu celého státu. Uvážíme-li, že před válkou 1 m³ užitkového dříví měl cenu dvakrát až čtyřikrát vyšší, 1 m³ řeziva dokonce sedmkrát až patnáctkrát vyšší než 1 m³ dříví palivového téže dřeviny, pochopíme jasně význam zvýšené výtěže užitkového dřeva i řeziva.

V letech poválečných se bohužel cenový poměr dříví užitkového a palivového značně změnil v neprospěch dříví užitkového. V době vyvrcholení mniškové kalamity v r. 1924, kdy nastala nadprodukce dřeva následkem zvýšené těžby v napadených porostech, snížily se ceny užitkového dřeva zcela mimořádně téměř na cenovou úroveň dříví palivového. Tento zcela výjimečný a přechodný zjev, vyvolaný abnormálními poměry, vyrovnává se znenáhla, a v budoucnosti bude se cenové rozpětí dříví užitkového a palivového stále zvětšovati.

Rozdíl v ceně užitkového a palivového dříví jest z větší části výdělkem našeho dělnictva, rolnictva, které jednak další zpracování, jednak dovoz dříví k pile a dráze provádí, a je tudíž při vývozu řeziva do ciziny ještě mnohem větší a jeho význam národohospodářsky daleko důležitější. Je zajisté v zájmu Československého státu, dělnictva a rolnictva, jakož i z finančního stanoviska žádoucí, aby dříví, schopné k výrobě řeziva a sortimentů užitkových, nebylo ve větší míře zpracováno na palivo. To bylo by nerozvážené plýtvání národním majetkem.

Nouzi o palivo nutno zásadně čeliti především zvýšenou těžbou uhlí. Dříví palivového mělo by se mimo kraje lesnaté používat pouze na podpal. Vždyť připadá v Čechách, na Moravě a ve Slezsku z celkové roční výroby dřevní na 1 osobu průměrně jen jeden m³ dříví, z něhož zpracuje se nejméně 60% na užitkové dříví a 40% na palivo. Je tedy pochopitelné, že palivové dříví

těžbu a větší výhřevnost uhlí zvláště ve městech nemůže plně nahraditi.

K posouzení národohospodářského významu užitkového procenta dříví a řeziva uvažujme jen na př. roční produkci dříví 16 milionů m³. Zvýšíme-li racionelní těžbou a druhováním výtěž užitkového dříví jen o 10%, přesuneme tím 1·6 milionu m³ suroviny do užitkových sortimentů a zvedneme hodnotu celkové těžby již o 100 milionů Kč. Bohužel často živelní kalamity (větrové a sněhové polomy atd.) zvrátí nejlepší snahy lesní správy, znehodnotí roztržštěním dřevní hmoty, sníží výtěž užitkového dřeva v takové míře, že i při mnohem vyšších cenách za užitkové dříví resultují přece jen v celkovém zpeněžení dřevní hmoty veliké finanční ztráty. Zvýšenou výtěží řeziva na pilách o 5—10% docílíme peněžitě hodnoty polotovaru o 100—200 milionů Kč větší. Shrňme-li oba zvýšené finanční efekty, kterých možno za normálních poměrů docílit, představují při zvětšené výtěži užitkového dříví a řeziva o 10% hodnotu vyšší ¼ miliardy Kč. O tolik může se zvýšiti prosperita lesního hospodářství, dřevařského průmyslu a tím pak i aktivita obchodní bilance státu.

Soustavné zvyšování užitkového procenta předpokládá ovšem nejen výhodně založenou a udržovanou síť cest, silnic, drah atd., ale i živý zájem vedoucích činitelů, jakož i všeho úřednictva, zřízenectva a dělnictva. Příznivé výsledky v rámci konservativního lesního hospodářství zasluhují zajisté odměny morální i hmotné. Znamenají pro majitele lesa a dřevařského podniku zvýšení finančního efektu, pro stát možnost většího vývozu užitkového dříví a tím tedy i zvýšení aktivity obchodní bilance. V hospodářství světovém oddalují pak hrozící nedostatek užitkového dřeva. Tyto důležité momenty významu užitkového procenta ocenily již koncem minulého století lesní režie států s intensivním lesním hospodářstvím tím, že přešly od hospodářství palivového dříví k hospodářství dříví užitkového. Tak během posledního třicetiletí zvýšilo se užitkové procento ve značné míře, ač ani dnes není ještě plně vystupňováno. Nedostatek užitkového dříví působí stále citelněji, což inusí býti hlavní pohnutkou k další usilovné práci v tomto směru.

Dr. Max Endres v obsáhlém díle Forstpolitik uvádí výtěž užitkového dříví jehličnatých porostů v Sasku:

v roce 1817	17%
v roce 1916	86%

V převážně listnatých porostech bavorských vytěžilo se užitkového dříví:

v roce 1819	15%
v roce 1916	62%

Ve státních lesích v Prusku stouplo procento užitkového dříví

z 56·4% v roku 1885/89
na 82·6% v roku 1912.

V Badensku jevil se vzestup:

ze 47·4% v roku 1880/84
na 70·9% v roku 1913.

V knížecí lichtensteinské lesní režii v Čechách, na Moravě a ve Slezsku energickým vlivem a neúmornou pílí vrchního lesního rady Julia Wiehla, jakož i účelnou velkorysou výstavbou cest, silnic a drah mnohamilionovým nákladem zvýšila se výtěž užitého dříví:

z 31% v roku 1890
na 67% v roku 1913.

Výše užitého procenta a těžby i přírůstu dříví na ha zalesněné plochy stoupají také s velikostí odborně vedeného lesního komplexu, soustředěného v rukou jediného majitele. To dokazují nejlépe data Státního úřadu statistického, uveřejněná v publikaci Dra J. Auerhana: Příspěvky ke statistice lesů v republice Československé.

Tabulka II.

Kategorie velikosti lesa	Průměrný roční přírůst pro ha v m ³					Průměrná výtěž užitého dříví v celém státě v %
	Čechy	Morava a Slezsko	Slovensko	Podk. Rus	V celém státě	
do 250 ha	2·4	2·5	3·0	2·5	2·6	34·8
od 250—500 ha	3·2	3·4	3·4	2·1	3·2	40·8
od 500—1000 »	3·2	3·8	3·4	2·7	3·3	43·0
přes 1000 »	3·7	4·4	3·7	3·4	3·7	53·5

Mimo to velké lesní statky lépe snášejí a zacelují rány, způsobené různými živelními kalamitami. V nich je větší možnost nového účelného zalesnění holých ploch, lepšího zajištění trvalé prosperity lesů bez velkých poruch hospodářských i finančních, a tedy i lepší existence všech zaměstnanců.

Jest nesporně ve státním a národohospodářském zájmu velké lesní majetky netříštiti, ale udržovati je prozíravou politikou a účelným zákonodárstvím.

I průmyslové kruhy mají zájem na zvýšené produkci užitého dříví a jistě přispějí k zamezení jeho úbytku. Podle anglických výpočtů bude prý na př. dřevo, používané v dnešním rozsahu k výrobě papíru, vyčerpáno v padesáti letech. Tuto domněnku zesiluje ohromná spotřeba brusného dříví ve Spojených státech severoamerických, která činí více než jednu polovinu světové roční spotřeby.

Tabulka III.
Roční spotřeba brusného dříví ve Spojených státech
severoamerických.

Rok	Spotřeba		
	celková	domácí produkce	dovoz
	sáhů*)		
1869	2.200	2.200	—
1879	41.000	41.000	—
1889	583.200	583.200	—
1899	1,986.310	1,617.093	369.217
1909	4,001.607	3,207.653	793.954
1919	5,477.832	4,445.817	1,032.015
1920	6,114.072	5,014.513	1,099.559

*) Dříví brusné, vyrovnané v sáhu, obsahuje 128 kubických stop, t. j. asi 3·5 pevného metru.

Tak na př. stát Pensylvania byl ještě v roce 1860 co do lesního bohatství na prvním místě, ale dnes dováží 80% stavebního dříví a téměř veškeré dříví celulosové v celkové hodnotě 20 milionů dolarů (660 milionů Kč). V Anglii spotřebuje jedna osoba ročně 25, ve Skandinávii 24, v Německu 19, ve Švýcarsku 15, ve Francii 14 kg papíru, a tato spotřeba stoupá denně přímo úžasně.

Jest tedy v zájmu továren na celulosu, aby přizpůsobily stroje na zpracování nejslabších sortimentů dříví od 5 cm síly a tím čelily hrozícímu nedostatku surovin, který se zvětšuje vzrůstající spotřebou, podmíněnou zvýšenou kulturou a populací. Uvažme dále, že lidnatost světa vzrostla v minulém století ze 640 na 1600 milionů. Průměrný přírůstek tohoto století byl tedy 10 milionů ročně. Přírůstek lidnatosti v našem století je však 20 milionů ročně, tudíž dvojnásobný, a to při dosud nepatrném a válečnými poměry zadržенém stavebním ruchu téměř ve všech státech.

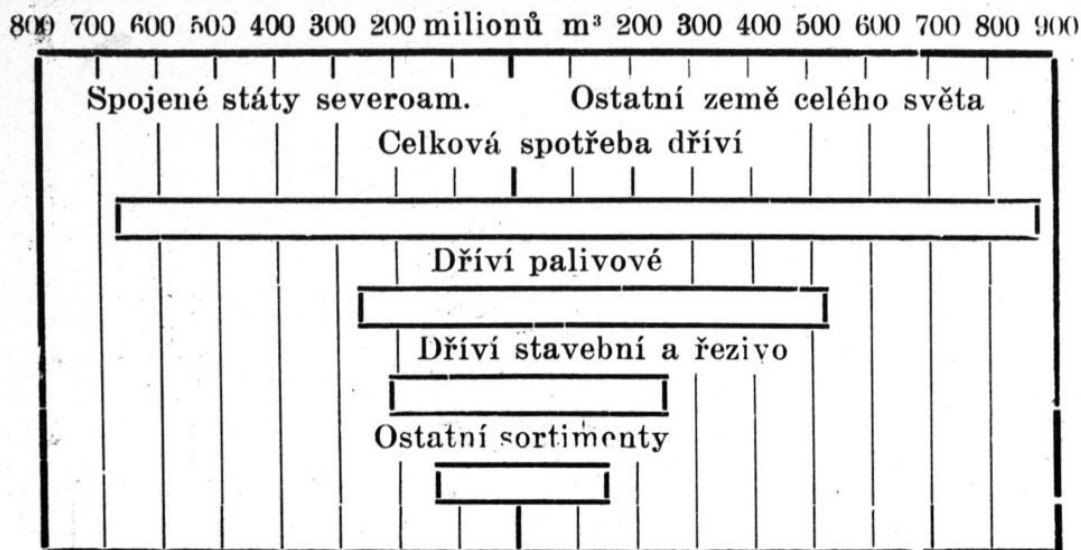
Podle národohospodářů amerických vzroste na př. počet obyvatelstva ve Spojených státech do r. 1950 na 150 milionů duší. V důsledku toho bude třeba rozšířit ornou půdu o 58 milionů akrů,*) čímž se opět zmenší lesní plocha. Tím stane se však dříví vzácnější a tedy i dražší, což bude nabádati ku zalesnění chudších půd zemědělských. Vzdůst lidnatosti bude mít ovšem na zvýšenou spotřebu dříví všech sortimentů velmi pronikavý vliv.

Roční spotřebu dříví ve Spojených státech podle jednotlivých druhů dříví a v ostatních zemích celého světa lze udati takto:

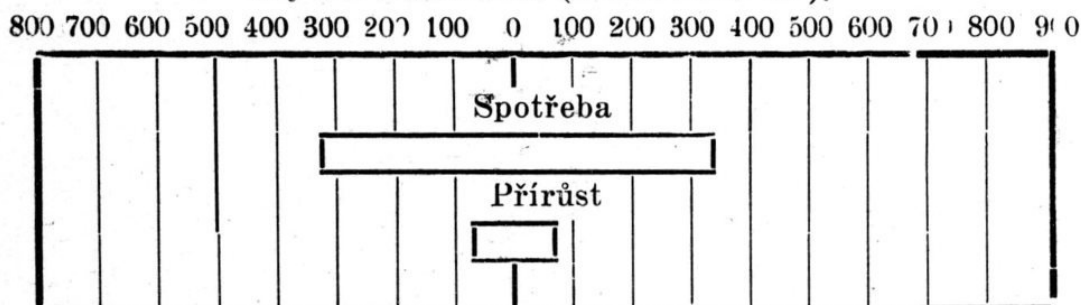
*) 1 akr = 40·468 arů.

Tabulka IV. Grafická porovnání:

a) Roční spotřeby dříví ve Spojených státech a v ostatních zemích.



b) Roční spotřeba a přírůst dříví ve Spojených státech (milionů m³).



Spotřeba, roční těžba dříví ve Spojených státech převyšuje daleko přírůst, který možno zvednouti racionelním, intenzivním lesním hospodářstvím.

Spotřeba dříví stoupá v některých státech přímo neuvěřitelně. Tak na př. v Anglii se spotřeba dříví od r. 1851 do r. 1913 zčtyřnásobila! Spotřeba řeziva vzrůstala již v předválečných letech průměrně ročně:

ve Francii	0.1%
v Německu	1.4%
v Anglii	1.8%
v Belgii a Itálii	2.0%
ve Spojených státech	1.6%

Tyto státy spotřebují tři čtvrtiny veškeré světové výroby řeziva. Podle toho se každých 50 let světová spotřeba dříví zdvojnásobí, zatím co zásoby a přírůst se neustále ztenčují.